

UPRAVNI ODBOR DIONIČKOG DRUŠTVA

Dorvak, Matea

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:140643>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

**ZAVRŠNI RAD
UPRAVNI ODBOR DIONIČKOG DRUŠTVA**

Mentor:

doc.dr.sc. Ratko Brnabić

Student:

Matea Dorvak

Split, rujan 2018.

SADRŽAJ:

1. UVOD.....	1
1.1. Definicija problema	1
1.2. Cilj rada	1
1.3. Metode rada	1
1.4. Struktura rada	1
2. USTROJ DIONIČKOG DRUŠTVA.....	2
3. NAČIN PRAVNOG UREĐENJA USTROJA ORGANA DIONIČKOG DRUŠTVA	5
4. IZBOR USTROJA ORGANA DIONIČKOG DRUŠTVA.....	8
5. UPRAVA.....	10
5.1. Sastav i imenovanje uprave	10
5.1.1. Svojstva osobe koja se imenuje u upravu društva.....	10
6. UPRAVNI ODBOR	11
6.1. Broj članova upravnog odbora	11
6.2. Svojstva osoba koje mogu biti članovi upravnog odbora.....	12
6.3. Izbor članova upravnog odbora	12
6.4. Imenovanje članova upravnog odbora.....	13
6.5. Trajanje mandata članova upravnog odbora.....	13
6.6. Odnos društva, predsjednika i članova upravnog odbora.....	14
6.6.1. Pravna narav odnosa društva, predsjednika i članova upravnog odbora.....	14
6.6.2. Pravo predsjednika i članova upravnog odbora na naknadu	15
6.6.3. Ograničenja	15
6.7. Ovlaсти upravnog odbora	16
6.8. Način rada upravnog odbora.....	18
6.8.1. Konstituiranje upravnog odbora.....	18
6.8.2. Sjednice upravnog odbora	19

6.8.3.	Odlučivanje u upravnom odboru.....	19
6.8.4.	Zapisnik sa sjednica upravnog odbora	21
6.8.5.	Obaviještenost članova upravnog odbora.....	21
6.8.6.	Pomoćna tijela upravnog odbora.....	22
6.9.	Dužna pozornost i odgovornost članova upravnog odbora	23
6.10.	Prestanak članstva u upravnom odboru	23
6.10.1.	Načini prestanka članstva u upravnom odboru.....	23
6.10.2.	Istek trajanja mandata	24
6.10.3.	Opoziv člana upravnog odbora.....	25
6.10.4.	Ostavka člana upravnog odbora	26
6.10.5.	Ostali načini prestanka članstva u upravnom odboru.....	27
6.11.	Izvršni direktori.....	28
6.11.1.	Pojam.....	28
6.11.2.	Imenovanje izvršnih direktora.....	28
6.11.3.	Odnos među izvršnim direktorima	29
6.11.4.	Ovlasti izvršni direktora i njihov odnos sa društvom.....	30
6.11.5.	Dužna pozornost i odgovornost izvršnih direktora.....	31
6.11.6.	Prestanak mandata izvršnog direktora.....	32
7.	ODNOS IZMEĐU ODBORA I MENADŽMENTA.....	33
8.	ZAKLJUČAK.....	34
	LITERATURA.....	35
	SAŽETAK/SUMMARY	36

1. UVOD

1.1. Definicija problema

Problem istraživanja rada predstavlja analiza rada uprave društva i važnost njezina rada u poslovanju društva. U dioničkom društvu uprava u okviru poslova zastupanja poduzima sve pravne radnje zastupanja prema trećima u pravnim poslovima, pred sudom i tijelima vlasti. Svi članovi uprave imaju pravo potpisivanja u ime društva s navodom tvrtke i svojstva člana uprave. Naime, pravo zastupanja nije ograničeno djelokrugom rada i djelatnosti društva.

1.2. Cilj rada

Cilj rada je objasniti sve elemente upravnog odbora, te kako posluje upravni odbor društva i kakav je njegov utjecaj na rad društva. Osim toga cilj je opisati broj članova upravnog odbora, svojstva članova upravnog odbora, izbor članova, imenovanje, te trajanje i prestanak mandata.

1.3. Metode rada

Metode koje su korištene prilikom izrade rada su:

1. Metoda analize: postupak je znanstvenog istraživanja raščlanjivanjem složenih pojmova, sudova i zaključaka na njihove jednostavnije sastavne dijelove i elemente.
2. Metoda sinteze: postupak je znanstvenog istraživanja i objašnjavanja stvarnosti putem sinteze jednostavnih sudova u složenije.
3. Induktivna metoda: sustavna primjena induktivnog načina zaključivanja kojim se na temelju analize pojedinačnih činjenica dolazi do zaključka
4. Deduktivna metoda: metoda koja se temelji na spoznajama, činjenicama ili načelima koji se ne mogu dokazati ili koji ne zahtijevaju dokazivanje.
5. Komparativna metoda: metoda koja omogućava da se podaci i pojave iste vrste međusobno usporede, s ciljem izvođenja zaključaka.

1.4. Struktura rada

Ovaj rad sastoji se od šest poglavlja. U prvom poglavlju biti će riječi o ustroju dioničkog društva. U sljedećim poglavljima biti će riječi o načinu pravnog uređenja ustroja organa dioničkog društva, te o izboru ustroja organa dioničkog društva. Najviše je naglašenost na upravu i upravnom odboru. U šestom, ujedno zadnjem poglavlju bit će riječi o odnosu između odbora i menadžmenta.

2. USTROJ DIONIČKOG DRUŠTVA

U dioničkom društvu¹ ovlasti imaju organi, a ne članovi društva. Članovi društva (dioničari) mogu ali i ne moraju biti članovi organa društva, a glavna skupština jedini je organ u kojem oni ostvaruju svoja upravljačka prava. U pravnim sustavima susreću se ta dva temeljna ustroja organa dioničkog društva, a to su: monistički (single board system, one-tier system) koncept ustroja ili dualistički (dual board system, two-tier system).

U monističkom pristupu uređenja odnosa organa u društvu nema striktnosti odvojenosti vođenja poslova od nadzora nad vođenjem tih poslova, jer nadzor ne obavljaju osobe koje bi bile jasno odvojene od onih koji vode poslove društva to uvijek i ne moraju biti pa dionička društva u pravima koja usvajaju taj koncept imaju skupštinu (general meeting of share holders) u kojoj se nalaze dioničari i uprava (board of directors). Upravni odbor postavlja skupština društva. U njemu se funkcionalno razdvajaju članovi koji vode poslove društva od članova koji obavljaju nadzornu funkciju, slično onom što čine članovi nadzornog odbora u sustavima gdje nadzorni odbor postoji kao poseban organ, iako djeluju u sastavu istog organa. Naime, izvršni direktori nisu članovi board of directors i ne čine organ društva, nego oni u društvu djeluju isključivo u osobnom svojstvu koje postavlja board of directors. Board of directors putem njih vodi poslove društva i nadzire njihov rad. Taj sustav prihvaćen je u Engleskoj i SAD. Monistički ustroj predviđaju primjerice Belgija, Cipar, Danska, Grčka, Irska, Luksemburg, Malta, Švedska, Španjolska i Švicarska.

Dualistički koncept počiva na tome da su vođenje poslova i nadzor nad poslovanjem društva povjereni različitim organima koji su međusobno potpuno odvojeni tako da te iste osobe ne mogu biti članovi obaju spomenutih organa. U pravima u kojima je prihvaćen takav ustroj dioničkog društva ono ima skupštinu (glavnu skupštinu), nadzorni odbor i upravu. Dakle, dioničari ostvaruju svoja prava u glavnoj skupštini i ne imenuju i neposredno ne nadziru članove uprave, nego to rade putem nadzornog odbora. Nadzorni odbor nadzire poslovanje društva i zastupa društvo prema članovima uprave, ako mu se zakonom ne daju i neke druge ovlasti, ali ne i ovlast da vodi poslove društva. Takav ustroj dioničkog društva prihvaćen je u: Njemačkoj, Austriji, Češkoj, Mađarskoj, Poljskoj i Slovačkoj, te u Hrvatskoj do 1. travnja 2008. godine.

¹ Dioničko društvo je trgovačko društvo i pravna osoba kod kojeg je kapital društva podijeljen na jednake dijelove zvan dionice. Dioničko društvo je međunarodno vrlo značajan, a u pojedinim državama prevladavajući, oblik organizacije gospodarskih subjekata. U Republici Hrvatskoj minimalni temeljni kapital iznosi 200 000 kuna

Nastojanja oko unifikacije pojedinih pitanja prava društava u EU usmjerena su prema slobodnom izboru monističkog ili dualističkog koncepta ustroja europskog dioničkog društva. Uredba EU o statutu za europsko d.d. (SE) br. 2157/2001 od 8.10.2001. predviđa dualistički koncept u čl. 43-45., te u čl. 46-51. sadržava odredbe zajedničke za primjenu obaju koncepata. Države članice EU dužne su na temelju Uredbe za potrebe europskog dioničkog društva (societas Europaea) - bez obzira na to omogućuju li takav izbor dioničkim društvima osnovanim po njihovim nacionalnim propisima-omogućiti ga za europsko društvo dok im je za dionička društva koja su uređena njihovim nacionalnim pravima prepuštena slobodi izbora da propišu pritom upotrebu samo dualističkog ili samo monističkog ustroja ili da društvima omoguće izbor između tih dvaju ustroja organa.

U RH izvorno je bila moguća primjena samo dualističkog ustroja organa društva, izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima iz 2007. od 1. travnja 2008. uvedena je mogućnost primjene i monističkog ustroja organa za sva dionička društva sa sjedištem na teritoriju RH. Riječ nije o napuštanju dotadašnjeg dualističkog ustroja organa tog društva (uprava, nadzorni odbor, te glavna skupština), nego i o uvođenju još jedne mogućnosti (upravni odbor, glavna skupština) koja stoji na raspolaganju svakome tko odlučuje kakav će biti ustroj dioničkog društva. Time se dakle RH pridružila većini europskih zemalja koje omogućuju primjenu monističkog ustroja organa dioničkog društva kao mogućnosti izbora između dvaju ponuđenih rješenja.

U Zakonu o uvođenju europskog društva (SE) i europskog gospodarskog interesnog udruženja (EGIU) nema odredbi o monističkom ustroju organa društva koje imaju odgovarajući zakoni u zemljama u kojima je inače usvojen samo dualistički ustroj tih organa. Iako je opasnost od miješanja dvaju ustroja organa u praksi sada bitno manja, moguće je da početak uvođenja u život novog ustroja dioničkog društva dovede do nekih teškoća i stanovitog miješanja rješenja predviđenih za različite ustroje organa društva.

Za to hoće li se neko dioničko društvo koristiti dualističkim ili monističkim ustrojem organa odlučan je statut. Predvidi li se da društvo ima upravu i nadzorni odbor, te glavnu skupštinu, ono je odabralo dualistički ustroj² organa, a odredi li se da ima upravni odbor i glavnu skupštinu, onda je to monistički ustroj organa. Želi li to izmijeniti u izmijenjenom statutu treba samo propisati da društvo ima one od spomenutih organa koje dotad nije imalo.

² Jakša Barbić: „Pravo društava“ (knjiga druga), Društvo kapitala 2010., str. 645

Dioničko društvo s dualističkim ustrojem organa ustrojeno je tako da njegove organe čine: uprava, nadzorni odbor i glavna skupština. Odnos među organima dioničkog društva nije moguće potpuno shematizirati na temelju nepostojanja hijerarhijskog odnosa među njima. Iako Zakon o trgovačkim društvima to postavlja kao temelj za odnose među organima, elementi hijerarhijske nadređenosti jednog organa nad drugim ipak se primjećuju u nekim ovlastima tih organa i to iznimno i samo u pojedinim pitanjima. To prije treba smatrati iznimkama od spomenutog općeg pristupa po kojem se ustroju dioničko društvo razlikuje od društva s ograničenom odgovornošću. Uprava je odgovorna za svaki rad društva. Nadzorni odbor ima nadzornu funkciju, ali i ovlast imenovanja i opoziva imenovanja članova uprave, te davanja suglasnosti na pojedine radnje uprave, pa i one koje sam odredi. Glavna skupština bira članove nadzornog odbora, te odlučuje o izboru revizora, ali i može samo iznimno odlučivati o financijskim izvješćima u okviru postavljenom zakonom i statutom odlučuje o upotrebi dobiti te o bitnim pravnim pitanjima glede statusa društva.

Kada je riječ o organima koji vode društvo, Zakon strogo odvaja upravu i nadzorni odbor kao dva organa s različitim nadležnostima i odvojenošću osoba koje u njima djeluju. Ta odvojenost u praksi i ne mora biti strogo provedena, u društvima koja imaju samo jednog ili malen broj dioničara koji po pravilu nastoje sudjelovati u kojem od tih organa, a ujedno kao dioničari djeluju u glavnoj skupštini. Do toga dolazi faktičkim putem, ali ne i rješenjima sadržanim u statutima društva. Suprotno tome, stroga odvojenost funkcija može se ublažiti i unošenjem u statut odredbi o tome da uprava za neke postupke mora tražiti suglasnost nadzornog odbora.

Naime svrha postojanja uprave kao posebnog organa dioničkog društva je u tome da vlasnici angažiraju one osobe koje će znati voditi poslove društva.

U nas je u primjeni model monističkog ustroja organa društva koji se temelji i u drugim pravnim sustavima, na tome da društvo ima samo dva organa upravni odbor i glavnu skupštinu. U upravnom odboru postoje dvije vrste direktora, a oni su: izvršni i neizvršni direktori.

3. NAČIN PRAVNOG UREĐENJA USTROJA ORGANA DIONIČKOG DRUŠTVA

Posljedica činjenice da je Zakon o trgovačkim društvima izvorno propisivao samo primjenu dualističkog ustroja organa društva jest da su uprava, nadzorni odbor i glavna skupština njime temeljito uređeni, a da dionička društva više od dvanaest godina nisu imala mogućnost izbora ustroja organa društva. Taj je izbor moguć tek od 1. travnja 2008.

Kako je izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima iz 2007.god., do tada jedini važeći i u praksi već uhodani pravni režim uređenja organa društva dopunjen mogućnošću izbora između dvaju ustroja organa, moralo se dopuniti Zakon pravnim uređenjem novouvedenog ustroja organa društva. S obzirom na to da je u mnogim pitanjima vezanim uz organe društva i njihovo djelovanje pravo uređenje obaju ustroja organa društva identično ili izrazito slično u Zakonu je primjenjivana tehnika pravnog uređenja monističkog ustroja organa tako da se za sve ono što je za oba ustroja organa isto primjenjivana rješenja koja su do tada već bila predviđena u Zakonu za pravno uređenje dualističkog ustroja organa društva.

Takav pristup pravnom uređenju monističkog ustroja organa dioničkog društva temeljio se na tome da je naime bilo potrebno pravno urediti upravni odbor i izvršne direktore. Kako je Zakonom o trgovačkim društvima uređena glavna skupština za koju nema potrebe za različitim uređenjem s obzirom na izbor ustroja organa društva, nije se pokazala ni potreba da se u vezi s tim organom nešto posebno propisuje, osim da se statutom može odrediti njegova nadležnost za utvrđenje godišnjih financijskih izvješća društva. Zakonom se uređuju upravni odbor i izvršni direktori tako da se gdje god je to moguće upućuje na odgovarajuću primjenu odredbi Zakona o trgovačkim društvima kojima se uređuje ustroj organa dioničkog društva prije izmjene Zakona o trgovačkim društvima iz 2007. Time se izbjegavaju ponavljanja i smanjuje opasnost od primjene rješenja koja ne bi bila međusobno usklađena kada nije opravdano da budu različita. Tako:

- za određenje najvećeg broja članova upravnog odbora na odgovarajući se način primjenjuje što vrijedi za najveći broj članova nadzornog odbora (čl. 272. b st. 1.);
- u pogledu svojstava osoba koje mogu biti izabrane za članove upravnog odbora na odgovarajući način vrijedi što i za izbor članova nadzornog odbora s tim da se pod tamo spomenutim organima društva smatra i upravni odbor (čl. 272. b st. 2.);
- na izbor i imenovanje članova upravnog odbora na odgovarajući se način primjenjuje što i za izbor i imenovanje članova nadzornog odbora (čl. 272. c st. 1.);

- za početak trajanja mandata člana upravnog odbora vrijedi što i za početak trajanja mandata člana nadzornog odbora (čl. 272. c st. 2.);
- za nagradu za rad članova upravnog odbora, za ugovore što ih sklapaju sa društvom i za davanje kredita od strane društva na odgovarajući način vrijedi što i za članove nadzornog odbora (čl. 272. c st. 3.);
- na imenovanje člana upravnog odbora od strane suda na odgovarajući se način primjenjuje što i za takvo imenovanje članova nadzornog odbora s time da se neki detalji i posebno propisuju (čl. 272. d);
- za opoziv članova upravnog odbora na odgovarajući način vrijedi što i za opoziv članova nadzornog odbora (čl. 272. e);
- za ostavku člana upravnog odbora na odgovarajući način vrijedi što i za ostavku člana nadzornog odbora (čl. 272. f);
- na upis u sudski registar i objavu promjene u upravnom odboru na odgovarajući se način primjenjuje što i za članove nadzornog odbora, samo što prijavu za upis po naravi stvari podnose druge osobe (čl. 272. g st. 1.);
- na način obavljanja nadzora u društvu, obveze upravnog odbora u slučaju gubitka, nesposobnosti za plaćanje i prezaduženosti društva, te sastavljanja i utvrđivanje godišnjih financijskih izvješća na odgovarajući se način primjenjuje što i za upravu i nadzorni odbor, ovisno o poslu kojem je riječ (čl. 272. h st. 3. – 5.);
- na sazivanje sjednica upravnog odbora, sudjelovanje na tim sjednicama, odlučivanje, vođenje zapisnika sa sjednica i prava članova u vezi s time na odgovarajući se način primjenjuje što i za nadzorni odbor (čl. 272. i st. 3., čl. 272. j);
- na dužnu pozornost i odgovornost članova upravnog odbora na odgovarajući se način primjenjuje što i za članove nadzornog odbora (čl. 272. k);
- na izvršne direktore, uključujući njihove ovlasti i odgovornost, na odgovarajući se način uz neke iznimke primjenjuje što i za članove uprave (čl. 272. l, čl. 272. m, čl. 272. o).

Uvođenje monističkog ustroja dioničkog društva zahtijevalo je i izmjene mnogih odredaba Zakona o trgovačkim društvima. Riječ je prije svega o odredbama u kojima se poziva nadzorni odbor, što vrijedi za dionička društva s dualističkim ustrojem organa. Tamo gdje je to slučaj moralo se izmijeniti Zakon da bi se to moglo omogućiti. To je učinjeno općom odredbom čl. 171. st. 2. Zakona o trgovačkim društvima iz 2007. po kojoj se riječi „nadzorni odbor“ u bilo kojem broju i padežu zamjenjuju riječima „nadzorni, odnosno upravni odbor“ u odgovarajućem broju i padežu u nekim pojedinačnim odredbama tog zakona. Izmjene Zakona bile su potrebne i na mjestima na kojima se spominju članovi uprave, odnosno nadzornog odbora dioničkog društva kad se to treba odnositi i na izvršne direktore, odnosno članove upravnog odbora. Time je omogućena i primjena Zakona i na te osobe.

Slika 1: Organi upravljanja dioničkog društva

Izvor: https://www.google.hr/search?q=organi+upravljanja+dioni%C4%8Dkog+dru%C5%A1tva&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj0gZXtkqfdAhWS-qOKHQbWCyYQ_AUICigB&biw=1366&bih=657#imgrc=RN6GAVcNcLzkbM:

4. IZBOR USTROJA ORGANA DIONIČKOG DRUŠTVA

Izbor između ponuđenih mogućnosti ustroja organa društva u potpunosti je slobodan i društvo ga čini statutom. Iznimka su slučajevi u kojima posebni propisi određuju da određena dionička društva moraju imati dualistički ustroj organa. Sada je to primjerice slučaj sa Zakonom o kreditnim institucijama koji za kreditne institucije propisuje da imaju upravu i nadzorni odbor, Zakonom o tržištu kapitala koji to propisuje za burzu i središnje klirinško depozitarno društvo, Zakon o leasingu koji za leasing društva sa sjedištem u RH propisuje da imaju upravu i nadzorni odbor, te Zakonom o športu koji to propisuje za športsko dioničko društvo (npr. HNK Cibalia Vinkovci s.d.d., HNK Šibenik s.d.d.³, HNK⁴ Hajduk s.d.d.). No, kako je riječ o propisima donesenim kad je u Hrvatskoj bio moguć samo dualistički ustroj organa dioničkog društva, može se očekivati da će novi propisi na tom području biti svakako liberalniji u pogledu izbora ustroja organa društva.

Želi li se da društvo ima dualistički ustroj organa u statutu se mora odrediti da ono ima upravu i nadzorni odbor, te broj članova svakog od tih organa društva (čl. 173. st.3 t.6. Zakona). Iz odredbe čl. 19. t.6. Pravilnika o načinu upisa u sudski registar proizlazi da se u prijavi za upis u sudski registar dioničkog društva s dualističkim ustrojem organa moraju navesti podaci o predsjedniku i članovima uprave s načinom zastupanja, njihovim imenima i prezimenima s datumom rođenja, prebivalištem, brojem i oznakom osobne identifikacijske isprave, a za strance i državom koja ju je izdala, odnosno osobnim identifikacijskim brojem sa nazivom „članovi uprave“. Treba navesti i zamjenike članova uprave sa navedenim podacima (v. čl. 24. st. 1. t. 2. Zakona o sudskom registru⁵). U t. 11. tog članka Pravilnika propisano je da se moraju navesti predsjednik, zamjenik predsjednika i članovi nadzornog odbora, ime i prezime osobe s datumom rođenja, prebivalištem, brojem i oznakom osobne identifikacijske isprave, a za strance i državom koja ju je izdala, odnosno osobnim identifikacijskim brojem s nazivom „nadzorni odbor“.

³ s.d.d. – skraćenica za sportsko dioničko društvo

⁴ HNK – skraćenica za hrvatski nogometni klub

⁵ Ovim Zakonom uređuje se osnivanje, ustroj i vođenje sudskog registra, te postupak u registarskim stvarima.

Da bi društvo imalo monistički ustroj organa u statutu se mora odrediti da ono ima upravni odbor, te broj članova tog odbora i broj izvršnih direktora (čl. 173. st. 3. t.6. Zakona).

U čl. 19. t. 9. Pravilnika o načinu upisa u sudski registar dioničkog društva s monističkim ustrojem organa moraju se navesti podaci o glavnom izvršnom direktoru, izvršnim direktorima i njihovim zamjenicima s načinom zastupanja, imenima i prezimenima i datumom rođenja, prebivalištem, brojem i oznakom osobne identifikacijske isprave, odnosno osobnim identifikacijskim brojem, a za strance i država koja ju je izdala i to s nazivom „izvršni direktori“. U narednoj t. 10. toga članka propisano je da se moraju navesti predsjednik, zamjenici predsjednika i članovi upravnog odbora s istim podacima koji se traže i za izvršne direktore i to s nazivom „upravni odbor“.

Upis osnivanja društva s dualističkim ustrojem organa nije moguć ako ono nema neke imenovane članove uprave i nadzornog odbora, a društva s monističkim ustrojem organa ako nema imenovane članove upravnog odbora i imenovane izvršne direktore odbora. Nije potrebno da ih ima puni broj određen statutom jer je registarski sud dužan obaviti upis u sudski registar onolikog broja tih osoba koliko ih je izabrano, odnosno imenovano ako ih je toliko da je omogućeno valjano odlučivanje u upravi, nadzornom odboru, odnosno upravnom odboru i zastupanje društva. Pritom je na društvu da snosi rizik načina rada organa u krnjem sastavu.

Mijenja li društvo ustroj organa tako da umjesto dualističkog prelazi na monistički morat će izmijeniti cijeli taj statut i na temelju tako izmijenjenog statuta imenovati članove upravnog odbora, a taj organ imenovati izvršne direktore. Pritom treba izbjeći prazninu do koje bi moglo doći ako se samo izmjeni statut i nakon što se njegova izmjena upiše u sudski registar. Upisom izmjene statuta u sudski registar stupaju na snagu njegove nove odredbe o monističkom ustroju organa pa prestaju postojati uprava i nadzorni odbor.

5. UPRAVA

5.1.Sastav i imenovanje uprave

5.1.1. Svojstva osobe koja se imenuje u upravu društva

Upravu dioničkog društva može imenovati samo potpuno poslovno sposobna fizička osoba. Statutom društva mogu se odrediti druga svojstva ili dodatni uvjeti koje moraju ispunjavati osobe da bi se tako moglo imenovati upravu društva (npr. predsjednik ili član uprave mora imati određenu stručnu spremu, pa čak i nekog propisanog usmjerenja, završen poslijediplomski studij ili stečen doktorat, posebno radno iskustvo da je dioničar u društvu). Također, treba paziti da se ne povrijede zabrane iz Zakona o suzbijanju diskriminacije koji proizlaze iz velikog broja osnova diskriminacije što su njime uređene.

Propisima se postavljaju ograničenja za imenovanje predsjednika i članova uprave. Riječ je o odredbama prisilno pravne naravi od kojih se ne može odstupiti. To se čini ZTD , a može se odrediti i posebnim propisima za dionička društva koja obavljaju određene djelatnosti. Takva su ograničenja propisana radi same zaštite općih interesa kako bi vođenje poslova društva obavljale osobe koje s obzirom na svoja svojstva neće ugrožavati uredno obavljanje djelatnosti društva.

ZTD⁶ u čl. 239. st. 2. propisuje tko ne može biti imenovan u upravu društva zato što je osuđen za određena kaznena djela ili zato što je protiv njega izrečena mjera sigurnosti. Takva zabrana također vrijedi za svakoga pa i za dioničara koji želi biti u upravi društva.

⁶ ZTD – skraćena za Zakon o trgovačkim društvima

6. UPRAVNI ODBOR

Posljedica okolnosti da je dioničko društvo uvedena mogućnost da primjeni sustav monističkog ustroja organa nakon što je u nas više od trinaest godina bio u primjeni jedino dualistički ustroj organa društva jest da je uvođenjem slobodnog izbora između tih dvaju sustava primijenjen na takav način pravnog uređenja upravnog odbora uz glavnu skupštinu jedinog organa društva pritom da se od prije usvojenih načela uređenja odstupi samo tamo gdje je to doista i prijeko potrebno. Razlog tome bio je da se dotad već ustaljena praksa unutarnjeg ustroja organa društva koristi i dalje gdje god je to moguće. Kako je trebalo urediti sve što je potrebno da bi mogli djelovati upravni odbor društva i izvršni direktori. Zakon je dopunjen u tolikoj mjeri u kojoj je narav monističkog sustava ustroja organa društva to zahtijevalo. Pritom se gdje god je to bilo moguće koristilo metodom upućivanja na odgovarajuću primjenu Zakona o nadzornom odboru i upravi društva.

U dioničkom društvu moraju se voditi poslovi i obavljati djelotvoran nadzor kako se to čini, ali samo je pitanje hoće li se te dvije važne funkcije ustrojbeno odvojiti ili će ih obavljati isti organ društva. Naime riječ je o prijeko potrebnim poslovima koji se obavljaju izvan glavne skupštine pa su stoga ustrojbeno izvan opsega djelovanja dioničara, ali ne i izvan njihova interesa niti bez ikakvog njihova utjecaja kako će se to obavljati, poglavito neposrednim ili posrednim utjecajem na to kome će konkretno u društvu oni biti povjereni.

6.1. Broj članova upravnog odbora

Upravni odbor mora imati najmanje tri člana, s tim da se statutom može odrediti da ih ima i više. Zakonom o radu propisano je da u upravnom odboru mora biti predstavnik radnika (čl. 163. st. 1.). prema Zakonu o radu cilj propisivanja obveze društva je da radnicima omogući sudjelovanje u nadzoru nad radom uprave društva s monističkim ustrojem organa. To njihovo pravo ostvaruje se u upravnom odboru koji obavlja i nadzornu funkciju.

Za određivanje broja članova upravnog odbora Zakon upućuje na odredbe kojima se to propisuje za članove nadzornog odbora u društvima s dualističkim ustrojem. Cilj toga je ograničenje autonomije društva da statutom odredi veličinu upravnog odbora. Time se želi ograničiti utjecaj glavne skupštine te postići glavni izbor takvih upravnih odbora koji bi s obzirom na veličinu društva brojem svojih članova osigurali djelovanje u obavljanju zadaća koje taj organ ima.

Broj članova upravnog odbora može se promijeniti (povećati ili smanjiti), ali se svakako to mora odrediti statutom. Odluka glavne skupštine kojom se povećava ili smanjuje temeljni kapital nema učinak da se samim time određuje veći ili manji broj članova upravnog odbora i kada bi iz odredaba čl. 254. st. 2. Zakona proizašlo da se taj broj može ili pak mora promijeniti. Prije odluke o povećanju ili smanjenju broja članova upravnog odbora, glavna skupština mora na odgovarajući način izmijeniti statut društva. Naime takvo rješenje jedino je moguće kako bi se otklonio prevelik utjecaj glavne skupštine u društvu.

6.2. Svojstva osoba koje mogu biti članovi upravnog odbora

Odredbom čl. 272. b st. 2. ZTD – a propisano je da se u pogledu svojstava osoba koje mogu biti članovi upravnog odbora na odgovarajući način primjenjuju odredbe čl. 255., osim odredbe st. 2. t. 1. Zakona s tim da se pod tamo spomenutim organima društva smatra i upravni odbor. U upravni odbor može se izabrati svaka potpuno poslovno sposobna fizička osoba. Iako, ne traži se da to bude dioničar ni hrvatski državljanin, a nema zapreke ni da to bude vjerovnik društva ili član njegove uprave, ako nije riječ o društvu koje je ovisno o upravnom odboru, o kojem je riječ, niti to što osoba živi u inozemstvu.

Članom upravnog odbora ne može biti osoba: a) koja je član deset drugih nadzornih odbora odnosno upravnih odbora, b) član uprave odnosno izvršni direktor društva koje je ovisno u odnosu prema dioničkom društvu o upravnom odboru, c) koja je član uprave odnosno izvršni direktor nekog drugog društva kapitala u nadzornom odboru, tj. u upravnom odboru u kojem se nalazi izvršni direktor, d) koja ne ispunjava uvjete nekažnjavanja odnosno neizricanja mjera sigurnosti, e) za dužnosnike navedene u Zakonu o sprječavanju interesa u obnašanju javnih dužnosti (čl. 11. st. 5. i 6.) koji se primjenjuje na isti način kao i članstva u upravi dioničkog društva.

6.3. Izbor članova upravnog odbora

Na izbor članova upravnog odbora na odgovarajući način se primjenjuje ono što vrijedi i za izbor članova nadzornog odbora (čl. 272. c st. 1. Zakona). Također, to znači da članove upravnog odbora: bira glavna skupština društva, imenuju određeni dioničari (čl. 256. Zakona) ili pod pretpostavkama iz Zakona da to ne učini sud (čl. 257. Zakona), te prema Zakonu o radu radnici ne imenuju svog predstavnika u upravni odbor.

O izboru članova upravnog odbora glavna skupština odlučuje većinom glasova ako se statutom ne odredi da se za to traži neka veća većina ili ispunjenje dodatnih pretpostavki kao što je npr. postojanje određenog kvoruma pri donošenju odluke o izboru (čl. 290. Zakona).

Izbor članova upravnog odbora mora se objaviti kao točka u dnevnom redu glavne skupštine uz prijedlog odluke o izboru. Prijedlog odluke o izboru upravnog odbora koji se objavljuje stavlja prethodni upravni odbor, ali u odlučivanju o tome kakav će se prijedlog staviti ne sudjeluje predstavnik radnika u tom odboru (čl. 280. st. 3.). Upravni odbor dužan je pritom predložiti odluku o izboru članova tog organa osim u slučaju kada manjina u društvu koristeći se svojim pravom ne postavi takav prijedlog. I u tom slučaju u igri je prijedlog upravnog odbora, ali ako Zakonom propisana kvalificirana manjina to zatraži, prvo se naravno odlučuje o njezinom prijedlogu.

6.4. Imenovanje članova upravnog odbora

Pravo imenovanja članova upravnog odbora iz čl. 256. st. 2. Zakona smatra se posebnim pravom dioničara koje se ovlašteniku može oduzeti samo izmjenom statuta i njegovom suglasnošću. Dioničara kojeg se ovlašćuje da imenuje članove upravnog odbora mora se poimence navesti u statutu ili se moraju pobliže odrediti dionice kojih imatelji imaju to pravo. Zakonom o trgovačkim društvima (čl. 256. st. 3.) propisano je također da dionice kojih imatelji imaju pravo imenovati određeni broj članova nadzornog odbora što vrijedi i za pravo u pogledu imenovanja članova upravnog odbora. Dionice moraju biti vinkularne, tj. da je za njihovo prenošenje potrebna suglasnost društva. To je jako važno zbog toga da dioničko društvo uvijek zna tko ima takvu važnu ovlast u društvu i da može odlučiti kome će je dati jer nije svejedno tko je osoba koja neposredno imenuje članove upravnog odbora oduzimajući u tom dijelu glavnoj skupštini pravo izbora određenog broja članova tog organa.

Dioničar koji ima pravo imenovati članove upravnog odbora pritom nije dužan to pravo i ostvarivati. Ako zbog toga upravni odbor ne bi imao potreban broj članova, članove koje ne imenuje dioničar može ih imenovati sud. Na imenovanje članova upravnog odbora od strane trgovačkog suda na području na kojem se nalazi sjedište društva na odgovarajući se način primjenjuju odredbe čl. 257. Zakona o imenovanju članova nadzornog odbora u društvima s dualističkim ustrojem organa koji također nedostaju da bi taj odbor imao onoliko članova koji je potreban da bi mogao donositi odluke.

6.5. Trajanje mandata članova upravnog odbora

Trajanje mandata članova određeno je ZTD (čl. 272. c st. 2.) tako da se određuje kako ne može biti dulje od šest godina. Zakonom se također propisuje najveću duljinu mandata za članove upravnog odbora, ali ne i za upravni odbor kao organ društva.

Odredba o trajanju mandata članova upravnog odbora prisilno pravne je naravi. O mandatu članova upravnog odbora govori se u odredbi čl. 180. st.3. Zakona.

Trajanje se određuje statutom ili odlukom glavne skupštine o izboru članova upravnog odbora u rokovima koji ne mogu biti dulji od onog koji je Zakonom određen. U slučaju imenovanja to može odrediti onaj tko imenuje člana upravnog odbora, ali samo unutar navedenih rokova. Rokovi se mogu računati na razne načine kao npr. po poslovnim godinama, kalendarskim godinama od imenovanja itd. Mandat ne mora biti isti za sve članove upravnog odbora, ali ipak pri njegovu određivanju treba voditi računa i o tome da je položaj svih članova tog organa jednak u vrijednosti. Član uprave naime, ne može istovremeno biti članom nadzornog odbora istog dioničkog društva jer ZTD ne dopušta personalnu uniju.⁷

6.6. Odnos društva, predsjednika i članova upravnog odbora

6.6.1. Pravna narav odnosa društva, predsjednika i članova upravnog odbora

Za pitanja koja su značajna za odnos društva i predsjednika, te članova upravnog odbora ZTD upućuje da se na odgovarajući način primjenjuju rješenja koja vrijede za predsjednika i članove nadzornog odbora (čl. 272. c st. 3.). Različito od predsjednika i članova uprave je odnos društva, predsjednika i članova upravnog odbora koji se ne temelji na dvjema osnovama već na jednoj. Pitanja vezana uz prava i obveze člana upravnog odbora treba rješavati iz ostalih odredbi Zakona po kojima se uređuje položaj upravnog odbora.

U članku 35. ZTD propisuju se obveze članova odbora dioničkog društva za osiguranje, a što vrijedi za članove upravnog odbora. Oni moraju:

- Nadzirati primjerenost postupaka i učinkovitost djelovanja unutarnje revizije,
- Raspravljati o činjenicama koje je utvrdila Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga, Porezna uprava i druga nadzorna tijela tijekom postupka nadzora nad društvom za osiguranje,
- Provjeravati financijska izvješća društva za osiguranje i o tome sastaviti pisano izvješće glavnoj skupštini,
- Obrazlagati glavnoj skupštini svoje mišljenje uz godišnje financijsko izvješće unutarnje revizije i mišljenje uz godišnje izvješće uprave.

⁷ Vilim Gorenc: „Trgovačko pravo društva“, Zagreb 1995, str. 265

Član nadzornog odbora mora kao i član upravnog odbora neodgodivo obavijestiti Hrvatsku agenciju za nadzor financijskih usluga o:

- Imenovanju i prestanku svoje funkcije u upravnim i nadzornim tijelima drugih pravnih osoba,
- Pravnim poslovima na temelju kojih su posredno ili neposredno članu upravnog odbora, odnosno njegove obitelji stekli dionice, odnosno poslovne udjele u pravnoj osobi na temelju kojih član upravnog odbora zajedno sa članovima svoje obitelji u toj pravnoj osobi doseže ili premašuje kvalificirani udjel, tj. ako se njihov udjel smanjio ispod granice kvalificiranog udjela,
- Prestanku funkcije izvršnog direktora društva za osiguranje u roku tri dana od dana isteka mandata, odnosno prestanka obavljanja funkcije izvršnog direktora.

6.6.2. Pravo predsjednika i članova upravnog odbora na naknadu

Predsjednik i članovi upravnog odbora imaju pravo na naknadu za svoj rad. U Zakonu se ne govori da oni imaju to pravo, nego u čl. 269. st. 1. u vezi sa čl. 272. c st. 3. se propisuje da im se može isplatiti naknada. Ali se pritom trebaju postaviti neka temeljna pravila. U pravilu se naknada plaća, ali ni ne mora. Društvo može odlučiti da ne plaća naknadu svima ili samo nekim članovima upravnog odbora, ali to mora učiniti u statutu ili odlukom glavne skupštine. Među članovima se ne smije provoditi diskriminacija pa se od plaćanja naknade može isključiti nekog člana kad za to postoji opravdani razlog.

Plaćanje naknade obično izostaje kad je riječ o članovima upravnog odbora u društvima koncerna. Ako je ovlašteno, vladajuće društvo pritom može za člana upravnog odbora imenovati osobu koja kod njega to inače obavlja kao dio posla za koji u vladajućem društvu prima plaću ili predložiti takvu osobu da je izabere glavna skupština ovisnog društva. Visina naknade i obveza društva da je plati obično se određuje odlukom glavne skupštine ili pak u statutu društva, najčešće tako da se u statutu predvidi kako članovi upravnog odbora imaju pravo na naknadu za svoj rad koju određuje glavna skupština. Član upravnog odbora svakako ne može na to utjecati.

6.6.3. Ograničenja

Za članove upravnog odbora propisana su i neka ograničenja. Sve ugovore koje član upravnog odbora sklapa s društvom potrebna je suglasnost upravnog odbora (čl. 270. st. 1. u vezi s čl. 272. c st.3. Zakona).

Riječ je o ugovorima koji se ne bi odnosili na posao koji obavlja u upravnom odboru jer se za to ne sklapa ugovor. Nije rijedak slučaj da društvo angažira neke članove upravnog odbora kao stručnjake za određena područja koji mogu društvu davati savjete ili pružati neke druge usluge.

Potrebom davanja suglasnosti nastoji se spriječiti da član upravnog odbora zaobilaznim putem ima i neke posebne koristi uz nagradu koju dobiva za posao obavljen u upravnom odboru. Ugovor koji je sklopljen bez suglasnosti bio bi ništetan, s tim da nastaje obveza člana upravnog odbora da vrati društvu sve ono što je na temelju toga od njega primio, osim u slučaju ako upravni odbor poslije ne daje suglasnost za takav ugovor (čl. 270. st. 2. Zakona). Da bi se izbjegla moguća zlouporaba pojedinih članova upravnog odbora u društvu Zakon propisuje i posebna pravila za davanje kredita društva članovima upravnog odbora.

6.7. Ovlasti upravnog odbora

Bitna razlika između monističkog i dualističkog ustroja organa dioničkog društva ogleda se u podjeli nadležnosti organa u društvu. U dualističkom ustroju organa društva nadležnosti triju organa strogo su odijeljene, uz iznimno Zakonom striktno određenu mogućnost međusobnog zadiranja jednog u poslove drugog. Monistički ustroj ima dvije važne funkcije: vođenje poslova društva i nadzor, te ih objedinjenjuje u jednom organu. Praksa pokazuje da se oba dva ustroja organa društva u nekim stvarima približuju, kako to pokazuju praktična rješenja razvijena u zemljama u kojima se koristi jedan ili drugi ustroj organa društva.

Zakonom se nadležnost upravnog odbora određuje kao:

- Vođenje društva,
- Postavljanje osnova za obavljanje predmeta poslovanja,
- Imenovanje i opoziv imenovanja izvršnih direktora,
- Nadziranje kako se vode poslovi društva,
- Zastupanje društva prema izvršnim direktorima.

Upravni odbor odgovoran je za odlučivanje, ali to ne može sam potpuno uraditi. Pripremu za odlučivanje treba da obave oni koji su zaduženi za vođenje poslova društva (izvršni direktori), ali odluku ipak donosi upravni odbor koji za to i odgovara. U društvu s dualističkim ustrojem organa nadzorni odbor može se miješati u vođenje poslova društva samo tako da zahtjeva od uprave da prije poduzimanja određenih pravnih radnji mora zatražiti suglasnost tog odbora, ali ne i donošenjem poslovnih odluka. Upravni odbor može odlučivati o svemu što se odnosi na vođenje društva, ali ako pritom nije u nadležnosti glavne skupštine.

Nadležnost za vođenje društva da upravni odbor ne samo da je ovlašten nego je i dužan poduzeti sve mjere potrebne za dobrobit društva, osim onog što je u nadležnosti glavne skupštine. Upravni odbor može obavljati pojedinih radnji u vezi s pripremom i vođenjem glavne skupštine povjeriti izvršnim direktorima, ali ne i cijeli posao oko njezina sazivanja. Zakonom je propisano da upravni odbor postavlja glavne osnove za obavljanje predmeta poslovanja. To znači da također donosi planove i na drugi način postavlja okvir za vođenje poslova društva. Kako je vođenje poslova povjereno izvršnim direktorima, njihov rad može nadzirati samo upravni odbor.

Zakonom je briga o vođenju poslovnih knjiga dana upravnom odboru (čl. 272. h st. 3.). Njegova je dužnost da se brine da se taj posao uredno obavi, te je za to i odgovoran društvu, a obavljat će ga i stručne službe kojima rukovode izvršni direktori. Izvršni direktori odgovaraju upravnom odboru. Kada društvo posluje s gubitkom, ono postaje nesposobno za plaćanje ili prezaduženo, te upravni odbor ima obveze kao i uprava društva s dualističkim ustrojem organa (čl. 272. h st. 4. Zakona).

Pravila za utvrđivanje financijskih izvješća u društvima s dualističkim ustrojem organa vrijede i u onim društvima koja imaju monistički ustroj. Godišnja financijska izvješća nisu ništa drugo nego brojevi iskaz poslovanja društva u poslovnoj godini i stanja društva na određeni dan. Izvršni direktori dužni su sastaviti godišnja financijska izvješća u skladu s propisima o računovodstvu (čl. 300. a Zakona) i podnijeti ih upravnom odboru (čl. 300. b Zakona) koji ih ispituje (čl. 300. c Zakona) i ako ih prihvati, onda su ta izvješća utvrđena (čl. 300. d Zakona). Izvršni direktori dužni su upravnom odboru podnijeti godišnja financijska izvješća i izvješće o stanju društva bez odgađanja kada ih sastave. Svaki član upravnog odbora ima pravo pregledati sva godišnja financijska izvješća, godišnje konsolidirano financijsko izvješće, godišnje izvješće o stanju društva, godišnje konsolidirano izvješće društva i izvješće revizora. Upravni odbor mora ispitati ta izvješća te prijedlog odluke o upotrebi dobiti. Naime, provedenim ispitivanjima upravni odbor mora u pisanom obliku izvijestiti glavnu skupštinu.

Zakon propisuje rok u kojem upravni odbor mora dostaviti izvješće izvršnim direktorima kako bi mogli sazvati glavnu skupštinu te omogućiti dioničarima uvid u to izvješće. Upravni odbor to mora učiniti u roku mjesec dana nakon što su mu podnesena sva izvješća koja treba ispitati. Ne učinili li to u roku izvršni direktori moraju mu dati dodatni rok za dostavljanje izvješća koji ne može biti dulji od mjesec dana. Ako upravni odbor ni u tom roku ne dostavi izvršnim direktorima svoje pozitivno izvješće, ono se smatra ne prihvaćenim. Upravni odbor mora u svom izvješću glavnoj skupštini navesti da je prihvatio izvješća te ih priložiti.

Upravni odbor može odlučiti da se utvrđenje tih izvješća prepusti glavnoj skupštini. To može učiniti i kada ih prihvati. U tom su slučaju ta izvješća utvrđena od glavne skupštine iako je utvrđenje već bilo učinjeno prihvatanjem od upravnog odbora. Izrada navedenih izvješća spada u ispunjenje javnopravnih obveza vođenja poslova društva od izvršnih direktora koji su dužni operativno voditi poslovne knjige i pripremiti financijska izvješća koja prihvatanjem od upravnog odbora postaju konačnima i obvezujućima za cijelo društvo i dioničare.

Naime, upravni odbor mogao bi mijenjati utvrđena godišnja financijska izvješća prije sazivanja glavne skupštine s time da to čini onako kako ih je prihvatio i utvrdio. Upravni odbor zastupa društvo prema izvršnim direktorima (čl. 272. m st. 2.), ali u tome ne sudjeluju izvršni direktori ako su članovi upravnog odbora (čl. 272. h st. 1. Zakona).

6.8. Način rada upravnog odbora

6.8.1. Konstituiranje upravnog odbora

Upravni odbor ima predsjednika te najmanje jednog zamjenika. Oni se biraju statutom na određeni način. Statutom se propisuje način sazivanja konstituirajuće sjednice odbora i predsjedanje njome dok se ne izabere predsjednik, te postupak izbora njega i njegovih zamjenika. Može se također propisati i da se konstituirajuća sjednica mora održati u vrijeme i u mjestu koje odredi glavna skupština svojom odlukom ili da je saziva predsjednik glavne skupštine ili najstariji izabrani član upravnog odbora.

Ako u statutu nema takve odredbe, treba promijeniti odredbu čl. 265. st. 2. u vezi s čl. 272. j st. 1. Zakona po kojoj sjednicu može sazvati svaki član upravnog odbora ili izvršni direktor društva. Na dnevnom redu konstituirajuće sjednice prvog upravnog odbora moralo bi biti i imenovanje izvršnih direktora jer društvo ne može biti bez njih. Članovi upravnog odbora pritom biraju predsjednika između sebe. To vrijedi i za njihove zamjenike. Statutom se ne bi moglo odrediti da predsjednika i njegove zamjenike naime izabire glavna skupština. Odredba statuta kojom bi se to propisalo bila bi ništetna.

Statutom se može odrediti trajanje mandata predsjednika upravnog odbora i njegovih zamjenika. Ako u statutu o tome nema nekih odredbi to se može odrediti poslovnikom o radu upravnog odbora, te i njegovom odlukom. Mandat predsjednika i zamjenika može se odrediti u trajanju mandata članova upravnog odbora, ali može i kraće. Predsjednik i zamjenik predsjednika upravnog odbora mogu u svako doba dati ostavku na svoju funkciju s tim da ostaju članovima upravnog odbora.

6.8.2. Sjednice upravnog odbora

Predsjednik upravnog odbora priprema sjednice upravnog odbora zajedno s izvršnim direktorima. Uloga izvršnih direktora je da oni stalno sudjeluju u društvu i imaju najbolji uvid u stanje društva, a upravni odbor radi na sjednicama koje se održavaju nekoliko puta godišnje ovisno o prilikama društva. Svaki član upravnog odbora i izvršni direktor može zatražiti od predsjednika upravnog odbora da zakaže sjednicu odbora i predloži mu mogući dnevni red.

Zadaća predsjednika upravnog odbora je da predsjedava sjednicama, te usklađuje rad odbora i eventualnih njegovih tijela, komunicira s izvršnim direktorima i glavnom skupštinom društva u ime tog odbora i pritom djeluje izvan društva u ime odbora. Za pojedinosti o načinu rada upravnog odbora Zakon upućuje na odgovarajuću primjenu svojih odredbi o načinu rada nadzornog odbora, ali je ipak tom organu ostavljena dosta velika autonomija da uredi način svog rada. Smisao Zakona je da to valja prepustiti upravnom odboru, ali da se statutom mogu urediti samo pojedina pitanja pa poslovnik u pogledu njih ne bi mogao sadržavati rješenja koja bi bila suprotna onom što je uređeno statutom. Upravni odbor također odlučuje o donošenju i izmjeni poslovnika onako kako i donosi odluke većinom danih glasova.

ZTD društvima propisuje rok u kojem se nakon sazivanja mora održati sjednica odbora, unutar roka od 15 dana od sazivanja sjednice. Sazivanje sjednice može tražiti svaki član odbora i za to mora navesti razlog i svrhu pa ju je predsjednik svakako dužan sazvati. To mogu tražiti i izvršni direktori i kada nisu članovi upravnog odbora. Ako predsjednik ne udovolji tom zahtjevu podnositelj zahtjeva može je sam sazvati navodeći razlog za poziv za sazivanje sjednice i dnevni red (čl. 265. st. 2. Zakona).

Sjednice upravnog odbora ne moraju se uvijek održavati tako da članovi pritom budu na jednom mjestu na kojem se održava ta sjednica. Nju se može održavati i putem neke video konferencije i/ili audio vezom tako da se koristi jedno ili drugo, ali tako da se kombinira prisustvo nekih članova na mjestu održavanja sjednice. Uobičajeno je da to ipak bude u sjedištu društva.

6.8.3. Odlučivanje u upravnom odboru

Svi članovi upravnog odbora imaju jednaka prava glasa. Zakon isključuje pravo glasa članovima upravnog odbora koji su i glavni izvršni direktor, odnosno izvršni direktori pri odlučivanju imenovanja i opoziva imenovanja glavnog izvršnog direktora te odnosima sa društvom.

Pravo glasa isključeno je predstavniku radnika u upravnom odboru kada taj odbor odlučuje o stavljanju prijedloga glavnoj skupštini za izbor članova novog upravnog odbora. To je u Zakonu pravilno izraženo propisivanjem da se odluka o tome donosi većinom glasova članova upravnog odbora izabраниh na glavnoj skupštini te imenovanih od dioničara (čl. 280. st. 3.). posebnim zakonima mogu se postaviti granice ovlastima predstavnika radnika u upravnom odboru. Glede odlučivanja kod skupnog posloводства vrijedi načelo jednoglasnosti ako statutom pitom nije drukčije predviđeno, tj. njime će se utvrditi potrebna relativna ili apsolutna većina glasova. Naime, statutom se ne može odrediti da glas određenog člana⁸ može prevladati većinu.

Upravni odbor podoban je za odlučivanje ako sjednici na kojoj se donosi odluka prisustvuje najmanje onaj broj članova tog odbora koji je propisan statutom. Odbor može svejedno donositi odluke kada u odlučivanju sudjeluje najmanje polovina propisanog broja njegovih članova, ali ne manje od tri (čl. 267. st. 1. u svezi s čl. 272. j st.3. ZTD-a). Upravni odbor je podoban za donošenje odluka i ako nije izabran puni broj njegovih članova. Imenuje li se manji broj članova od onog koji je kao najmanji propisan zakonom ili određen statutom upravni odbor može valjano odlučivati ako ima najmanje onoliko članova koliko je potrebno da bi na temelju zakona ili statuta mogao valjano odlučivati (čl. 267. st. 1. Zakona). To znači da ih mora imati najmanje više od polovine tog broja, ali ne smije da bude manji od tri. Odlučivanje u upravnom odboru svakako mora biti izričito, a odluke se ne mogu donositi šutnjom ni na konkludentan način.

Opunomoćenik koji na sjednici zamjenjuje spriječenog člana upravnog odbora ne bi mogao sudjelovati u odlučivanju u svoje ime, ali bi svakako mogao prenijeti glas spriječenog člana upravnog odbora koji bi morao dati u pisanom obliku. Odsutni član upravnog odbora mogao bi svoj glas u pisanom obliku dati i drugom članu odbora da ga prenese odboru pri donošenju odluke. Glas se ne bi mogao dati na praznom papiru s potpisom koji bi po svom nađenju ispunio neki drugi član odbora, opunomoćenik ili netko treći, ali bi to bilo moguće kad bi se potpisani papir ispunio točno prema danim uputama za njegovo ispunjavanje. Tada se glas može predsjedniku poslati pisanim putem, ali i telefonski. To se može učiniti i elektroničkim putem ako je osigurana autentičnost poruke i pošiljatelja.

⁸ Vilim Gorenc: „Osnove statusnoga i ugovornoga trgovačkog prava“, Zagreb 2005., str.86

U praksi je uobičajeno da upravni odbor na prvoj sjednici potvrdi odluke donesene bez održavanja te sjednice. Takve se odluke tada unose u zapisnik sjednice upravnog odbora s tim da se u njemu naznači kako je riječ o potvrdi već donesene odluke sa naznakom kada je i na koji način bila donesena. Donošenje odluka izvan sjednice time omogućuje brzo reagiranje upravnog odbora, a najčešće kad je riječ o odlučivanju o davanju upute izvršnim direktorima. Kako je relativno rijetko održavanje sjednica upravnog odbora, ono ne bi sprječavalo izvršne direktore u redovitom poduzimanju radnji vođenja poslova društva.

6.8.4. Zapisnik sa sjednica upravnog odbora

O sjednicama upravnog odbora mora se voditi zapisnik, a njegovo vođenje može se povjeriti predsjedniku ili bilo kojem članu upravnog odbora ili odbor za to može odrediti neku drugu osobu koja nije član odbora. Potpisuje ga predsjednik ili zamjenik. U zapisniku se moraju navesti mjesto i vrijeme održavanja sjednice, dnevni red, bitan sadržaj vođene rasprave i donesene odluke. Svakom se članu upravnog odbora mora na njegov zahtjev zapisnik dati na uvid. Postupanje protivno tim obvezama upravnog odbora u pogledu sadržaja i potpisivanja zapisnika nema kao posljedicu da na sjednici donesene odluke nemaju učinka (čl. 264. st. 2. Zakona).

Iako Zakon to ne zahtjeva obično se na prvoj sjednici odbora kao prva točka dnevnog reda odlučuje o potvrđivanju zapisnika s prethodne sjednice koji se prije toga članovima odbora daje na uvid. O potvrdi zapisnika ili o njegovoj eventualnoj izmjeni također odlučuju oni članovi upravnog odbora koji su sudjelovali u radu sjednice na koju se zapisnik odnosi. Izmjenom zapisnika ne bi se mogla mijenjati valjano donesena odluka ako je utvrđeno da je ona bila valjano donesena. Zapisnike sa sjednica upravnog odbora pritom treba čuvati u arhivi društva kako bi se naknadno moglo utvrditi kakve su odluke bile donesene. Dobro je da se uz zapisnik priloži sav materijal koji je dostavljen ili na sjednici uručen članovima upravnog odbora kao temelj za raspravu. To je potrebno da bi se utvrdilo što je na sjednici odlučeno.

6.8.5. Obaviještenost članova upravnog odbora

Upravni odbor može u svako doba tražiti od svojih izvršnih direktora da ga izvijeste o pitanjima koja su vezana za poslovanje društva i koja utječu na položaj društva ili se može očekivati da bi na to moglo utjecati. Upravni odbor može zahtijevati podnošenje izvješća o prilikama društva, pravnim i poslovnim odnosima s povezanim društvima.

Svaki član odbora može zahtijevati da izvršni direktori podnesu takvo izvješće tom odboru. Zakonom je propisano za nadzorni odbor društva s dualističkim ustrojem organa društva (čl. 250. st. 7.), a to također vrijedi i za upravni odbor društva s monističkim ustrojem organa društva (čl. 272. j). Za društva sa dualističkim ustrojem organa to se također mora propisati zbog odnosa među organima koji nije hijerarhijski pa se Zakonom to pravo mora dati nadzornom odboru, dok kod društva s monističkim ustrojem to bi vrijedilo, ali ono nije propisano Zakonom zbog ovlasti upravnog odbora da izvršnim direktorima daje obvezne upute po kojima oni moraju postupiti.

Svaki član odbora naime ima pravo uvida u sve što ima pravo upravni odbor pa tako ima i pravo zahtijevati da mu se sva izvješća izvršnih direktora daju na uvid. Ne odluči li odbor drukčije svaki njegov član ima pravo da mu se na njegov zahtjev daje pisani primjerak izvješća. Ako upravni odbor tako zaključi, izvješća treba dati na uvid i članovima pomoćnog tijela upravnog odbora u skladu s tim zaključkom (čl. 250. st. 6. Zakona). Pri tome Zakon ima različit pristup s obzirom na funkciju koju obavljaju članovi upravnog odbora i pomoć koju im u tome pružaju pomoćna tijela tog odbora.

6.8.6. Pomoćna tijela upravnog odbora

Upravni odbor može imati pomoćna tijela (odbore, komisije, povjerenstva i sl.), a za njihovo imenovanje i ovlasti na odgovarajući način vrijedi što i za neke komisije nadzornog odbora u društvima s dualističkim ustrojem. Osnivaju se kao stalna ili ad hoc osnovana tijela, a u pravilu tako da stalno djeluju, ali ih je moguće osnovati i radi razmatranja nekog određenog pitanja sa zadatkom koji se odnosi samo na to. Riječ je o pomoćnim tijelima upravnog odbora koja su naime mnogo važnija od pomoćnih tijela nadzornog odbora.

U društvima s monističkim ustrojem organa uobičajeno je da upravni odbor osniva više pomoćnih tijela na čelu kojih su obično njegovi članovi, a koji imaju vrlo važnu ulogu u radu odbora vođenjem brige o područjima djelovanja društva za koja su osnovana (npr. za reviziju, za imenovanja, za nagrađivanje, za razvoj, za investicije). Ta su tijela sastavljena od članova upravnog odbora i stručnjaka izvan njegova sastava. Cilj osnivanja pomoćnih tijela je olakšanje rada u upravnom odboru. Ona prate područje za koje su zadužena, nadziru što se na tom području i kako u društvu radi o tome izvješćuju upravni odbor, iznose pred njega sve prijedloge odluka i predlažu zauzimanje stajališta, primjenu mjera i dr. Upravni odbor može im dati i neke posebne zadatke, naročito da razmatraju prijedloge koji se pred njega iznose, da obave neke posebne radnje nadzora i sl.

Dobar izbor povjerenstava i njihov dobar rad, u velikim dioničkim društvima znatno unaprjeđuju djelovanje upravnog odbora.

Pomoćna tijela upravnog odbora mogu imati poslovničke o svom radu koje bi trebalo da donese upravni odbor. Zakonom to nije propisano pa ne bi bilo zapreke da to učini svako to tijelo za svoje potrebe. Sjednicama pomoćnih tijela koje osnuje upravni odbor svakako mogu prisustvovati članovi tog odbora i ako nisu njihovi članovi, a to sve ovisi o predsjedniku pomoćnog tijela koji može odrediti drukčije.

6.9. Dužna pozornost i odgovornost članova upravnog odbora

Zakonom o trgovačkim društvima dužna pozornost i odgovornost članova upravnog odbora se uređuje tako da se upućuje na odgovarajuću primjenu odredbi o dužnoj pozornosti te o odgovornosti članova nadzornog odbora (čl. 272. k Zakona). Razlike se svode na različitu ulogu nadzornog i upravnog odbora, te na to što su u prvom navedenom (upravnom odboru) svi članovi su u istom položaju, a u drugom (nadzornom odboru) valja razlikovati neizvršne od izvršnih direktora.

Nadzorni odbor u društvu s dualističkim ustrojem organa nije ovlašten voditi društvo, a na vođenje poslova u društvu ima vrlo ograničen utjecaj. Položaj upravnog odbora u društvima s monističkim ustrojem organa bitno je različit jer taj je organ ovlašten voditi društvo prepuštajući izvršnim direktorima vođenje poslova u mjeri u kojoj to sam ne čini. Stoga se i pozornost koju su dužni pokazati članovi upravnog odbora proširuju na šira područja djelovanja, a samim time je i relevantna za odgovornost na širem području nego što je to slučaj s članovima nadzornog odbora.

Mjera pažnje koju moraju pokazati članovi upravnog odbora odgovara onom kao i za članove nadzornog odbora, a primjenjuje se objektivno mjerilo. Odgovornost članova je subjektivna i individualna. Pretpostavke odgovornosti određuju se odvojeno za svakog člana upravnog odbora, a može ih i više odgovarati. Njihova solidarnost je solidarna i neograničena jer odgovaraju cijelom svojom imovinom.

6.10. Prestanak članstva u upravnom odboru

6.10.1. Načini prestanka članstva u upravnom odboru

Članstvo u upravnom odboru društva može prestati na više načina, osim kada je riječ o prestanku mandata prije njegova isteka.

Načini prestanka su:

- Istek trajanja mandata,
- Opoziv člana upravnog odbora,
- Ostavka člana upravnog odbora,
- Smrt člana upravnog odbora,
- Gubitak zakonom propisanog svojstva koje se traži za člana upravnog odbora,
- Statusna promjena društva,
- Prijelaz društva na dualistički ustroj organa,
- Otvaranje stečajnog postupka nad društvom (čl. 89. Stečajnog zakona),
- Prestanak društva.

Ovisno o razlozima, članstvo u upravnom prestaje nastupom određene okolnosti ili se pak za to traži i neka dodatna radnja, ali ne mora uvijek biti riječ o radnji koju poduzima društvo. Članstvo u upravnom odboru ne može prestati sporazumom kao što je to slučaj s prestankom rada izvršnih direktora. Nije moguća suspenzija člana upravnog odbora. Član upravnog odbora može se jednostavno opozvati i na njegovo mjesto imenovati novi s tim da opozvani član protiv toga ne može upotrijebiti nikakvo pravno sredstvo.

Kad se zbog prestanka članstva nekog člana upravnog odbora promijeni sastav tog odbora. Izvršni direktori i predsjednik odbora to moraju objaviti bez odgađanja onako kako se objavljuju priopćenja društva i to u roku od petnaest dana od promjene podnijeti registarskom sudu prijavu za upisne promjene u sudski registar.

6.10.2. Istek trajanja mandata

Članove upravnog odbora može se izabrati samo na određeno vrijeme. Zakon propisuje da mandat članu tog odbora može trajati najviše šest godina. Mandat članu upravnog odbora prestaje istekom mandata. Trajanje mandata može se odrediti brojem godina, mjeseci ili dana do određenog datuma, ili pak do dana zaključenja glavne skupštine na kojoj se odlučuje o godišnjim financijskim izvješćima, ili ih se prima na znanje za statut određene poslovne godine nakon izbora odnosno imenovanja s tim da to ne može biti dulje od šest godina.

Oredi li se naime trajanje mandata brojem godina, brojem mjeseci ili brojem dana, tj. danom zaključenja glavne skupštine koja odlučuje o godišnjim financijskim izvješćima za određenu poslovnu godinu ili ih prima na znanje. Članstvo u upravnom odboru prestaje istekom posljednjeg dana trajanja tako određenog mandatnog razdoblja.

Pitanje primopredaje novim članovima upravnog odbora tehničke je naravi i ne utječe na prestanak članstva u upravnom odboru. U društvu se mora voditi računa o tome kada prestaju mandati članovima upravnog odbora kako bi glavna skupština na vrijeme izabrala nove članove.

6.10.3. Opoziv člana upravnog odbora

6.10.3.1. Opoziv izabranog člana upravnog odbora

Za opoziv člana upravnog odbora prije isteka mandata (čl. 259. u svezi s čl. 272. e) Zakon ne traži da su ispunjene neke pretpostavke. Dovoljno je da je za to na glavnoj skupštini glasala većina propisana Zakonom ili statutom. Članovi upravnog odbora moraju uživati povjerenje glavne skupštine. Odluka o opozivu člana upravnog odbora ne mora biti obrazložena. Na taj se način ujedno želi u upravni odbor imenovati osoba koja je korisna za to društvo.

Odluka glavne skupštine o opozivu donosi se s tri četvrtine danih glasova. Zakonom za izbor potrebna je većina, kako bi se omogućilo da se lakše dođe do upravnog odbora koji društvo mora imati, te se takva većina ne propisuje i za opoziv da se ne bi olako opozivalo članove odbora i tako lakomisleno ostalo bez obveznog organa društva. Da bi se donijela odluka o opozivu koja bi bila valjana, mora se pritom priopćiti članu upravnog odbora koji je opozvan. Ako je on prisutan na glavnoj skupštini na kojoj je donesena odluka smatra se da mu je tada i priopćena. Mandat prestaje tek kada se odluka priopći članu. Dovoljno je da tu odluku priopće izvršni direktori društva, pa čak i da to učini predsjednik upravnog odbora.

Opozivom prestaje mandat, te prema tome prava i obveze člana upravnog odbora osim obveze na čuvanje poslovne i bankovne tajne. Član više nema pravo ni na primanja koja je imao kao član upravnog odbora. Glavna skupština ne može povući svoju odluku o opozivu člana upravnog ako želi promijeniti svoje stajalište, te također mora donijeti novu odluku kojom opozvanog člana ponovno se bira u upravni odbor.

6.10.3.2. Opoziv člana imenovanog u upravni odbor

Člana koji je imenovan u upravni odbor (čl. 259. st. 2. ZTD) može se opozvati onaj tko ima dionice što daju pravo na imenovanje u upravni odbor ako je on njihov zakoniti imatelj u vrijeme opoziva premda to možda više nije ona ista osoba koja ga je imenovala u taj odbor. Takav opoziv je moguć u svako doba. Ugovorom između onoga tko imenuje člana upravnog odbora i člana moglo bi se na obvezno pravnoj osnovi otežati opoziv, ali to bi djelovalo samo među njima, a prema društvu pravo opoziva bilo bi i dalje neograničeno. Imenovanog člana može opozvati i glavna skupština.

To će se dogoditi kad je za imenovanje ovlašten neki dioničar poimenično koji prestaje biti dioničarom društva. Budući da ovlast za imenovanje ne može prenijeti na drugog, ne može više opozvati člana upravnog odbora društva u kojemu nema članskih prava, to mu je pravo utrnuto, te pravo opoziva pripada glavnoj skupštini.

6.10.3.3. Opoziv člana upravnog odbora od strane trgovačkog suda

Opoziv člana upravnog odbora od strane trgovačkog suda na području kojeg se nalazi sjedište društva mogu zatražiti upravni odbor ili dioničari koji imaju dionice na koje otpada najmanje 10% temeljnog kapitala društva. Tom ovlašću dioničarima se pruža zaštita u slučaju da upravni odbor ne želi da se naime opozove neki njegov član, a samim time i pojačava odgovornost članova upravnog odbora. Ako se opoziva član upravnog odbora kojega je neki dioničar imenovao u taj organ, zahtjev sudu mogu podnijeti i dioničari na dionice kojih se odnosi najmanje desetina temeljnog kapitala društva. O opozivu člana upravnog odbora sud odlučuje u izvanparničnom postupku (čl. 40. st. 2. Zakona).

6.10.4. Ostavka člana upravnog odbora

Predsjednik i član upravnog odbora mogu dati ostavku na članstvo u upravnom odboru. Za to se ne traži postojanje nekog važnog razloga.

Budući da se u slučaju davanja ostavke uvijek dolazi na to da postoji sukob interesa između člana upravnog odbora koji više to ne želi biti i društva. Pritom, očitovanje volje kojim se izjavljuje ostavka mora biti u pisanom obliku (čl. 260. a u svezi s čl. 272. f Zakona). Statutom se može urediti da se ostavka predaje predsjedniku upravnog odbora. Ostavke se predaje izvršnim direktorima, a oni su ovlašteni za zastupanje određenog društva.

Izvršni direktori dužni su o predaji ostavke odmah izvijestiti članove upravnog odbora. Kako bi taj odbor poduzeo mjere za imenovanje člana koji nakon dane ostavke nedostaje, te podnijeti prijavu promjene upisa članova upravnog odbora u sudskom registru brisanjem onoga koji je podnio ostavku. Ostavka se također ne može povući samo ako se s tim ne usuglasi glavna skupština (dioničari) koji je imenovao člana upravnog odbora koji je dao ostavku.

Suglasi li se s tim glavna skupština svojom odlukom između društva i osobe koja je dala ostavku nastaje sporazum kojim adresat očitovanja volje kojim je dana ostavka to očitovanje ne smatra ostavkom već time prihvaća nastavljanje mandata kao člana upravnog odbora. Suglasnost glavne skupštine nema značaj izbora člana upravnog odbora na novo mandatno razdoblje jer bi se tako mogla izigrati odredba od tog odbora (čl. 280. st. 3).

Spomenuta bi se odredba Zakona mogla izigrati insceniranim davanjem i „povlačenjem“ ostavke uz novi izbor na puno mandatno razdoblje određeno Zakonom ili u okviru toga statutom, a da upravni odbor u tome ni ne sudjeluje.

6.10.5. Ostali načini prestanka članstva u upravnom odboru

Smrću prestaje članstvo u upravnom odboru pa time od dana smrti člana njegovo mjesto uprave ostaje upražnjeno. Član upravnog odbora ne bi mogao za života raspolagati svojim članstvom u tom odboru pa oporukom može odrediti tko će ga tada naslijediti. Izgubi li član upravnog odbora neko svojstvo koje se zakonom traži za člana tog organa, gubitkom tog svojstva prestaje mu članstvo u upravnom odboru. To je slučaj kada se članu upravnog odbora oduzme ili ograniči poslovna sposobnost. Članom uprave ne može biti ni osoba protiv koje je izrečena mjera sigurnosti zabrane obavljanja zanimanja⁹. Postane li predsjednik ili član upravnog odbora dužnosnikom u smislu Zakona o sprječavanju sukoba interesa, time ne gubi sposobnost biti članom upravnog odbora u svojstvu neizvršenog direktora, ali ne bi mogao biti ni izvršnim direktorom jer za njega tada vrijedi zakonska zabrana koja vrijedi za svojstvo člana uprave, što također odgovara položaju izvršnog direktora (čl. 11. st. 5. Zakona).

Statusna promjena društva može prema okolnostima također dovesti do toga da svim članovima prestane članstvo u upravnom odboru društva. Pripajanjem dioničkog društva drugom društvu i spajanjem društava u novo društvo prestaje članstvo u upravnom odboru svim članovima tog odbora. Članovima upravnog odbora društva preuzimatelja provedenom statusnom promjenom ne prestaje članstvo u tom organu. Podjelom društva razdvajanjem prestaje postojati društvo koje se razdvaja. Preoblikovanje društva u društvo s ograničenom odgovornošću dovodi do prestanka članstva u upravnom odboru jer ipak društvo s ograničenom odgovornošću ne može imati taj organ. Preoblikovanje u neko od društava osoba pritom prestaje članstvo u upravnom odboru jer ta društva nemaju taj određeni organ.

Otvaranjem stečajnog postupka nad dioničkim društvom prestaju sve ovlasti članova upravnog odbora i prelaze na stečajnog upravitelja (čl. 89. Stečajnog zakona), s tim da članovima tog odbora prestaje svojstvo koje su do tada imali u društvu. Stečajni upravitelj naime preuzima ulogu svih organa društva. Brisanjem dioničkog društva iz sudskog registra prestaje pravna osoba pa prema tome i njezini organi.

⁹ Branimir Lukšić: „Trgovačko pravo“, Split 2003., str.178

6.11. Izvršni direktori

6.11.1. Pojam

Izmjenama i dopunama ZTD – a iz 2007. uvedeno je razlikovanje izvršnih i neizvršnih direktora. To je logična posljedica uvođenja monističkog ustroja organa društva. U dualističkom ustroju organa takvi nazivi nisu potrebni zbog ustrojbeno strogo odvojenih funkcija vođenja poslova društva i nadzora u društvu. Osobe koje u društvu s monističkim ustrojem organa vode poslove društva članovi su uprave pa se u Zakonu nazivaju direktorima, dok funkciju nadzora obavlja nadzorni odbor u kojem djeluju njegovi članovi. Bitno je da svi članovi nekog organa obavljaju istu funkciju. Među njima je moguća interna podjela rada, ali se to čini samo u okviru obavljanja iste funkcije u društvu. Također, Zakon posebno razrađuje nadležnost upravnog odbora kao organa društva i izvršnih direktora koji ne čine poseban organ, ali mogu biti članovi tog organa društva u kojem slučaju obavljaju dvojnu funkciju. To zahtjeva da se u nekim pitanjima uspostavi pravni režim koji sprječava da izvršni direktori sudjeluju u donošenju odluka upravnog odbora i poduzimanju pravnih radnji koje se tiču njih kako bi se pritom izbjegao sukob interesa pa čak i kad je riječ o interesu samo nekog od njih.

6.11.2. Imenovanje izvršnih direktora

Statutom društva mora se odrediti broj izvršnih direktora (čl. 173. st. 3. t. 6.). Upravni odbor imenuje ih u skladu s tim i na mandatno razdoblje određeno statutom. Izvršni direktori mogu biti imenovani na vrijeme dulje od šest godina. Dopušteno je naime ponovno imenovanje izvršnih direktora, ali se to može učiniti ranije od godinu dana prije isteka mandatnog razdoblja na koje su bili imenovani. Zakon također dopušta i imenovanje zamjenika izvršnih direktora. Pri imenovanju izvršnih direktora upravni odbor svakako nije ograničen na krug osoba koje su članovi tog odbora ili pak time da to moraju biti osobe izvan njegova sastava. U tome je potpuno slobodan pa je moguće i da nijedan izvršni direktor nije član upravnog odbora. Imenuje li upravni odbor izvršnim direktorima osobe iz svog sastava većina članova upravnog odbora mora biti neizvršni direktori.

Time se isključuje odlučujući utjecaj izvršnih direktora na donošenje odluka u vođenju društva i nadzor nad radom izvršnih direktora. Kada upravni odbor imenuje za izvršnog direktora nekog iz svog sastava treba imati na umu da je ta osoba izabrana na glavnoj skupštini od dioničara za člana upravnog odbora, a da ju je uz to upravni odbor imenovao da bude i izvršni direktor.

Za imenovanje izvršnim direktorima osoba koje nisu članovi upravnog odbora vrijede ograničenja propisana za članove uprave u društvima sa dualističkim ustrojem organa. Kada je riječ o članovima upravnog odbora, za njih također vrijede ograničenja koja su propisana za njihov izbor u taj organ.

Moguće je i da izvršne direktore imenuje sud. U pogledu toga na odgovarajući način ipak vrijedi što i za takvo imenovanje članova uprave društva sa dualističkim ustrojem organa (čl. 272. o Zakona). Imenovanje izvršnih direktora upisuje se u sudski registar kao i svaka promjena u tome. Upis u sudski registar deklaratorne je naravi.

6.11.3. Odnos među izvršnim direktorima

Ako upravni odbor imenuje više izvršnih direktora, jednog od njih mora imenovati glavnim izvršnim direktorom. Upravni odbor između sebe ne mogu birati izvršni direktori (engl. i amer. Chairman and Chief Executive Officer – CEO, fran. President – Directeur General – PDG). Sve ostalo u vezi sa glavnim izvršnim direktorom uređuje statut društva. Njegov bi položaj trebao dogovarati položaju predsjednika uprave u dualističkom ustroju. Izvršni direktori nisu organ za vođenje poslova društva, te se zahtjeva da među njima postoji koordinacija slična onoj u organu društva. Bez toga poslovi bi se također mogli voditi stihijski što je štetno za ciljeve društva. Radi olakšanja komunikacije između upravnog odbora i izvršnih direktora korisno je da se to čini putem jednog od njih kojem je dužnost da ono što zahtjeva upravni odbor proslijedi ostalima ili pak da informacije prijedloge i ostalo od izvršnih direktora proslijedi upravnom odboru što također spada u područje koordiniranja rada izvršnih direktora.

Zakonom nije razrađen odnos između izvršnih direktora, te glavnog i ostalih izvršnih direktora. Samo se na nekim mjestima neposredno ili s pozivom na ono što vrijedi za članove uprave u društvima sa dualističkim ustrojem organa predviđa kakav je odnos među njima, npr. da su ovlaštene voditi poslove društva samo zajedno.

Društvu je prepušteno da taj odnos uredi na autonomnoj osnovi statutom u mjeri u kojoj to nije učinjeno neposredno u Zakonu ili upućivanjem na odgovarajuću primjenu odredbi Zakona o upravi dioničkog društva sa dualističkim ustrojem organa. Glavnom izvršnom direktoru može se u odnosu prema drugima dati i neke posebne ovlasti, npr. pravo davanja obveznih uputa, odrediti područja djelovanja pojedinih izvršnih direktora, dati glavnom izvršnom pravo da zahtjeva od drugih izvršnih direktora.

Izvršni direktori ne bi mogli poslovníkom urediti da će voditi poslove društva nešto drukčije. To se može učiniti poslovníkom koji donese upravni odbor (čl. 272. 1 st. 2. Zakona). Zakon ne dopušta da izvršni direktori sami određuju kako će voditi poslove društva, žele li odstupiti od načina vođenja poslova propisanog Zakonom, da ne bi kao posebna interesna skupina u društvu dali prednost svom interesu nad interesom društva.

6.11.4. Ovlašti izvršni direktora i njihov odnos sa društvom

Izvršni direktori operativno vode poslove društva. Njihove ovlašti o tome odgovaraju onim članovima uprave u društvima sa dualističkim ustrojem organa uz ograničenje ovlašti upravnog odbora. U društvima s dualističkim ustrojem organa uprava također vodi sve poslove društva, pa i one koji u društvu s monističkim ustrojem organa ulaze u ovlašti upravnog odbora. Za položaj izvršnih direktora odlučno je da im je upravni odbor ovlašten davati obvezne upute koje oni moraju pritom slijediti. Nije propisan oblik u kojem se one daju pa je to moguće učiniti pisanim putem ili usmeno, dostavljanjem odluke upravnog odbora ili golim priopćenjem o tome učinjenim od predsjednika uprave ili osobe određene poslovníkom za rad tog organa. Djelovanje upravnog odbora u društvu s monističkim ustrojem organa zasniva se na zasadi da taj organ naime vodi društvo i u tome donosi odluke, ali ne može to učiniti sam, nego se u ostvarenju te svoje zadaće mora posložiti drugima u društvu, a to su osobe koje po zakonu vode poslove društva (izvršni direktori).

Obveza izvršnih direktora da postupaju po uputama proizlazi odatle da oni što u društvu nemaju položaj kakav se daje članovima uprave u društvima sa dualističkim ustrojem organa. Posljedica je to hijerarhijskog odnosa upravnog odbora i izvršnih direktora kakav ipak ne postoji između nadzornog odbora i članova uprave dioničkog društva sa dualističkim ustrojem organa.

Članovi uprave u takvim društvima vode poslove društva samostalno i na vlastitu odgovornost, a samostalnost im je također osigurana time što nadzorni odbor za opoziv njihova imenovanja mora imati važan razlog. Zakon omogućuje da se na autonomnoj osnovi ublaži tako strogo postavljen hijerarhijski odnos upravnog odbora i izvršnih direktora.. Oni tada dobivaju nešto samostalniji položaj sličan članovima uprave u društvima sa dualističkim ustrojem organa koji time proizlazi iz toga što im je omogućena sudska zaštita bude li im opozvano imenovanje.

Posljedica toga je da upute koje im daje upravni odbor ne moraju uvijek bespogovorno slijediti jer im ne prijete sankcija opoziva imenovanja protiv koje nemaju sudska zaštitu, te prema okolnostima oni mogu i sami prosuditi hoće li po njima postupiti.

Na zastupanje društva od strane izvršnih direktora na odgovarajući se način primjenjuje ono što je propisano za zastupanje društva od strane uprave u društvima sa dualističkim ustrojem organa (v. čl. 241. i 242. u vezi s čl. 272. m Zakona). Oni se potpisuju u ime društva i uz svoj potpis naravno moraju navesti dodatak „izvršni direktor“ (čl. 272. n Zakona). Izvršni direktori obvezni su registarskom sudu podnositi prijave i odgovarajuće isprave za upis u sudski registar kako je to inače propisano za članove uprave u društvima sa dualističkim ustrojem organa (čl. 272. 1 st. 2. Zakona).

6.11.5. Dužna pozornost i odgovornost izvršnih direktora

Za dužnu pozornost i odgovornost izvršnih direktora ZTD upućuje na odgovarajuću primjenu odredbi o dužnoj pozornosti članova uprave, te za odgovornosti za štetu u slučaju iskorištavanja utjecaja u društvu. Kako je uloga izvršnih direktora dvojaka, tako je i njihova odgovornost također dvojaka. Okolnost izvršnog direktora je ta da on može utjecati na ocjenu pozornosti koju mora pokazati u radu u upravnom odboru. Kako je ta odgovornost individualna i kako se postojanje subjektivne pretpostavke odgovornosti ocjenjuje odvojena za svakog člana upravnog odbora, to može utjecati na okolnost da je riječ i o članu odbora koji je izvršni direktor. On odgovara društvu za štetu po pravilima za odgovornost člana te uprave. Pri tome treba razmotriti utječe li na tu odgovornost činjenica da on to čini prema uputama upravnog odbora koji ga i nadzire.

Nešto je drugačije kada upravni odbor daje obvezne upute izvršnom direktoru koje on dužan slijediti. Postupanje po dobivenoj uputi u načelu trebalo bi isključiti odgovornost izvršnog direktora, ali bi moglo zasnovati odgovornost članova upravnog odbora, ako je time društvu počinjena šteta.

Ako je izvršni direktor i član upravnog odbora, odgovarao bi time za nastalu štetu kao član tog odbora. Uputa mora pritom poteći od upravnog odbora, a ne od nekog njegovog člana da bi bila obvezujuća za izvršnog direktora, a pripočiti mu je može bilo koji član odbora, najčešće predsjednik .

Odgovornost izvršnog direktora je isključena i kada postupi po obveznoj uputi vladajućeg društva u faktičnom koncernu jer po njoj mora postupiti i ako se time društvu nanosi šteta.

Odgovornost je isključena ako se društvu nadoknadi šteta u toj poslovnoj godini ili ako mu se osigura odgovarajući pravni zahtjev za namirenje štete prema vladajućem društvu (čl. 496. Zakona).

Izvršni direktor ne odgovara za štetu ni ako je na štetnu radnju naveden:

- Korištenjem ovlasti za vođenje društva na temelju ugovora kojim se vođenje poslova društva povjerava vladajućem društvu ili
- Korištenjem ovlasti društva kojem se dioničko društvo priključilo tako da ono vodi poslove dioničkog društva.

6.11.6. Prestanak mandata izvršnog direktora

Od načina kako glavnom direktoru i izvršnom direktoru prestaje mandat Zakon izričito uređuje samo opoziv imenovanja (čl. 272. 1 st. 6.). Opozivom imenovanja se ne dira u ugovor koji je glavni izvršni direktor i izvršni direktor sklopio s društvom o obavljanju svoje funkcije u društvu. Zakon naime upućuje i na odgovarajuće primjene odredbi Zakona o ostavci članova uprave u društvima s dualističkim ustroje organa (čl. 272. 1 st. 8).

Dakle, takva osoba prestankom svojstva izvršnog direktora postaje neizvršni direktor i u tom svojstvu djeluje sve dok joj ne prestane članstvo u upravnom odboru, npr. zbog smrti izvršnog direktora.

7. ODNOS IZMEĐU ODBORA I MENADŽMENTA

Odbor je središnji interni mehanizam korporativnog upravljanja: ključna veza između dioničara i drugih interesno-utjecajnih skupina s jedne i vrhovnih menadžera s druge strane. Odbor dakle ima legitimacijsku moć prema menadžerima, zasnovanu na formalnim pravilima korporativnog upravljanja, te je u domeni koja je također definirana zakonom i aktima društva te propisima koji pojašnjavaju taj odnos. Pritom on nadzire poslovanje i rad vrhovnih menadžera štiteći interese dioničara i svih drugih relevantnih interesno-utjecajnih skupina, kontrolira politiku nagrađivanja, bira vrhovne menadžere, nadzire potencijalne sukobe interesa i donosi mjere potrebne za sprječavanje zlorabe imovine društva, osigurava neovisnost sustava financijskog izvješćivanja, nadzire procese objavljivanja relevantnih podataka o poslovanju te vodi brigu o uspostavi¹⁰ prikladnog sustava kontrolnih mehanizama u društvu, te najvažnije, sudjeluje u strateškome upravljanju.

¹⁰ <https://lider.media/znanja/odnos-izmedu-odbora-i-menadzmenta-ko-je-mocniji/>

8. ZAKLJUČAK

Upravni odbor je izvršno tijelo Društva i najviše tijelo upravljanja između dvije sjednice Skupštine. Ono naime ostvaruje zaključke Skupštine, organizira i upravlja radom Društva, predlaže Program rada, financijski plan, priprema nacrt Statuta i drugih akata.

Ako uprava ima više članova, društvenim ugovorom se može odrediti da društvo zastupa jedan član uprave zajedno s prokuristom.

Uprava je organ koji vodi poslove društva i također zastupa društvo, a sastoji se od jednog ili više direktora i vodi poslove društva u skladu s društvenim ugovorom, odlukama članova društva i obveznim uputama skupštine i nadzornog odbora.

Članom uprave može biti potpuno poslovno sposobna fizička osoba. Članovi društva svojom odlukom naime imenuju upravu društva. Ako se za člana uprave imenuje nekoga od njih, to se može učiniti i u društvenom ugovoru pa i za vrijeme dok je Član uprave član u društvu. Članovi društva mogu svojom odlukom u svako doba opozvati također članove uprave.

Ako uprava ima više članova, a društvenim ugovorom nije drugačije određeno, članovi zajedno poduzimaju radnje potrebne za vođenje poslova društva, osim ako postoji opasnost od toga da radnje pravodobno ne poduzmu.

Uprava vodi poslove društva u skladu s društvenim ugovorom, odlukama članova društva i obvezama skupštine i nadzornog odbora, ako ga društvo ima, a način rada uprave propisan je i društvenim ugovorom, te ako neka pitanja glede načina rada uprave nisu uređena društvenim ugovorom ili Zakonom, može ih urediti i uprava posebnim aktom koji u tu svrhu donosi.

Bez obzira na odabrani model dobro korporativno upravljanje treba stvoriti uvjete u kojima će ponašanje i djelovanje vrhovnih menadžera biti u samom interesu društva, dioničara i ključnih interesno-utjecajnih skupina te osigurati da se pritom nedovoljno dobri menadžeri zamijene boljima. Osim toga, ono treba osigurati poticaje odboru i menadžmentu u ostvarivanju postavljenih poslovnih ciljeva, kao i uspostavu učinkovitog sustava kontrole i nadgledanja poslovanja i vođenja dioničkog ili trgovačkog društva, jer se modeli korporativnog upravljanja primjenjuju i na neuvrštena društva. Izostanak promjene menadžmenta u situacijama kada poslovanje društva nije zadovoljavajuće također implicira slabost toga korporativnog upravljanja.

9. LITERATURA

1. Branimir Lukšić: „Trgovačko pravo“, Split 2003.
2. Jakša Barbić: „Pravo društava“ (knjiga druga), Društvo kapitala, Zagreb 2010.
3. Vilim Gorenc: „Trgovačko pravo društva“ Zagreb 1995.
4. Vilim Gorenc: „Osnove statusnoga i ugovornoga trgovačkog prava“ Zagreb 2005.
5. <https://lider.media/znanja/odnos-izmedu-odbora-i-menadzmenta-ko-je-mocniji/>
6. https://www.google.hr/search?q=organi+upravljanje+dioni%C4%8Dkog+dru%C5%A1tva&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=0ahUKEwj0gZXtkqfdAhWS-qQKHQbWCyYQ_AUICigB&biw=1366&bih=657#imgc=RN6GAVcNcLzkbM

SAŽETAK

U pravnom poretku Republike Hrvatske od izmjena i dopuna Zakona o trgovačkim društvima iz 2007.god. odnosno od 1. travnja 2008.god. omogućen je izbor između monističkog i dualističkog ustroja organa dioničkog društva. Uvođenje mogućnosti slobode izbora između navedenih ustroja organa postavlja pitanje koji ustroj organa odabrati. Uvođenje bilo kojeg od ova dva ustroja zahtjeva i određenu informiranost osoba koje osnivaju novo društvo ili mijenjaju ustroj postojećeg društva. Zbog toga će se u ovom radu detaljno obraditi upravni odbor kao organ dioničkog društva gdje će se pritom objasniti njegove karakteristike kao što su sastav upravnog odbora, odnos između članova, njegov djelokrug, način rada i izvršni direktori.

Ključne riječi: monistički ustroj, dualistički ustroj, odabir ustroja organa, dioničko društvo

SUMMARY

In the legal order of the Republic of Croatia since the amendment of the Law on Companies in 2007 or from 1 April 2008, the choice between the monistic and dualistic organization of the joint stock company was possible. The introduction of the freedom of choice between these organs raises the question of the organization to choose. The introduction of any of these two requests requires certain information about the persons who set up a new company or change the organization of the existing company. For this reason, this work will elaborate in detail the board of directors as a shareholder body, explaining its features such as the composition of the board of directors, the relationship between the members, its scope, the way of work and the executive directors.

Key words: monistic organization, dualistic organization, choice of organs, joint stock company